

УДК 65.012.8:69.003(045)

І.О. Селіверстова, О.Ю. Жам, Л.О.Шундик

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

В статті розглянуто проблеми створення ефективної податкової системи та, відповідно, адекватної системи податкового контролю на державному рівні. А також запропоновано удосконалення ефективної реалізації податкового контролю в системі управління державними фінансами, а саме: розробці чітких методичних рекомендацій щодо здійснення контролю працівниками податкових органів та іншими органами управління державними фінансами та виявленні резервів для подальшого динамічного розвитку податкового контролю в Україні.

Ключові слова: податковий контроль, ефективний податковий контроль, управління державними фінансами.

В статье рассмотрены проблемы создания эффективной налоговой системы и, соответственно, адекватной системы налогового контроля на государственном уровне. А также предложено усовершенствование эффективной реализации налогового контроля в системе управления государственными финансами, а именно: разработка четких методических рекомендаций по осуществлению контроля работниками налоговых органов и другими органами управления государственными финансами и выявлению резервов для дальнейшего развития налогового контроля в Украине.

Ключевые слова: налоговый контроль, эффективный налоговый контроль, управление государственными финансами.

Постановка проблеми. Основою державного управління є фінанси, які виступають синтезованим показником ступеню розвитку економіки тому будь-які операції в економічній сфері відображаються через фінанси. Ефективне реформування вітчизняної економіки передбачає, окрім багатьох інших умов, об'єднання теорії і практики щодо основних функцій системи державного управління на всіх його рівнях. Важливу роль у цьому відіграє створення ефективної податкової системи та, відповідно, адекватної системи податкового контролю на державному рівні існують проблеми в неоднозначному трактуванні понять. Перспективи подальших розробок з цього питання полягають у вирішенні питань ефективної реалізації податкового контролю в системі управління державними фінансами, а саме: розробці чітких методичних рекомендацій щодо здійснення контролю працівниками податкових органів та іншими органами управління державними фінансами та виявленні резервів для подальшого динамічного розвитку податкового контролю в Україні.

Ефективний податковий контроль – необхідна умова успішного функціонування державних фінансів в цілому, адже він охоплює всю систему оподаткування, а також здійснюється в розрізі окремих податків, податкових груп, груп платників податків та територій. В розвинених країнах світу державне управління економікою проявляється як регулювання економічних процесів через впровадження виваженої економічної, бюджетної, кредитно-грошової, страхової, інвестиційної, політичної, соціальної, психологічної, культурної, освітньої політики. На базі фінансів формуються економічні, юридичні, господарські відносини між усіма суб'єктами господарювання. Саме цим пояснюється актуальність теми даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ефективно організації податкового контролю присвячені праці вчених зокрема Ю. Іванов, П. Бечко, Л. Воронової, Г. Ісаншиної, М. Кучерявенко, Л. Савченко. На думку Ю. Іванова, податковий контроль це ефективний цілісний інструмент функціонування державних фінансів має певну специфіку практики застосування і цільову спрямованість, що відрізняє його від інших видів контролю. Він проводиться шляхом застосування науково обґрунтованих методів встановлення ступеня відповідності практики оподаткування положенням розробленої податкової політики. Інститут податкового контролю являє собою складовий елемент загальної структури контролюючих органів держави і разом з тим виступає як найважливіша ланка фінансового механізму в цілому. Специфіка податкового контролю визначається особливостями руху грошових потоків від корпоративних та індивідуальних власників до бюджету держави. Як стверджує П. Бечко, значимість податкового контролю в умовах трансформаційної економіки додатково посилюється через суттєву залежність від податкової складової бюджетів усіх рівнів та низьку податкову культуру платників податків. Слід зазначити, що податковий контроль, як і інші види державного контролю, здійснюється згідно з чинним законодавством.

Невирішена раніше частина проблеми. З часів прийняття незалежності Україною зроблено багато кроків до налагодження системи оподаткування, однак цей процес є надто затяжним, адже навіть після прийняття Податкового кодексу України національна податкова система має багато недоліків та потребує оптимізації. Незважаючи на те, що чинний Податковий кодекс України передбачив певні вдосконалення податкової системи, існує ряд питань, які дотепер залишилися неврегульованими та потребують вирішення таким чином, щоб забезпечити не тільки повне і своєчасне надходження коштів до державних цільових фондів і бюджетів України, а й дотримання прав усіх

суб'єктів податкових відносин та можливість ефективного використання ними правових засобів захисту своїх прав.

Мета статті і виклад основного матеріалу Отже, метою статті є обґрунтування сутності податкового контролю його ролі, структури та визначення перспектив його подальшого розвитку в системі управління державними фінансами. Зважаючи на те що податкова система має ієрархічну структуру, яка має певну мету, і еволюціонує в процесі її досягнення, прагнучи при цьому до збалансованості і гармонійності. Варто підкреслити, що податковий контроль як елемент управління процесом оподаткування є необхідною умовою існування ефективної податкової системи будь-якої країни, яка, в свою чергу, є невід'ємною складовою усієї фінансової системи держави [6].

Податковий контроль покликаний забезпечити взаємовигідні відносини платників податків з органами державного управління, що наділені правами і повноваженнями з всебічних питань оподаткування. На практиці податковий контроль – це завершальна стадія регулювання оподаткуванням, і, одночасно, один з елементів планування податкових доходів бюджетів [5]. На думку авторів, існуюча двозначність податкового контролю в Україні обумовлена тим, що, з одного боку, він є формою реалізації контролюючої функції податків, а з іншого – це грошові відносини, що мають суто фіскальне значення. З розвитком податкового законодавства регулятивна спрямованість податкового контролю постійно підвищується, в наслідок чого норми податкового контролю стають більш гнучкішими. Це дозволяє податковим органам все ширше використовувати при здійсненні контролю договірні взаємовідносини з платниками податків [2].

Податковий контроль – система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [5].

Податковий контроль здійснюється шляхом: ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів державної податкової служби; перевірок та звірок відповідно до вимог діючого Податкового Кодексу, а також перевірок щодо дотримання законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, у порядку, встановленому законами України, що регулюють відповідну сферу правовідносин. [1]. Формами податкового контролю являються: податкові перевірки; облік платників податків;

оперативно-бухгалтерський облік надходжень податків; контроль за відповідністю витрат фізичних осіб їх доходам [4].

До сучасних методів податкового контролю відносять загальнонаукові: аналізу, синтезу, індукції, дедукції, моделювання, абстрагування, конкретизації, аналогії, та прикладні: документальні, спостереження за об'єктом контролю, запити про платника податку, метод достовірних тверджень розрахунково-аналітичні та ін. До законодавчих актів, що регулюють здійснення податкового контролю, в першу чергу, слід віднести Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI (далі – ПКУ); Митний кодекс України від 11.07.2002 [1].

Податковий контроль є суттєвим важелем регуляторної та фінансової спрямованості в системі державних фінансів, тому за його допомогою можна ефективно впливати на процеси економічного зростання та соціального розвитку. Проведення результативного, модернізованого податкового контролю є головним чинником попередження неплатежів до бюджетів та ефективним засобом наповнення їх дохідної частини одночасно. Виходячи з цього, однією з найсуттєвіших проблем у процесі виходу української економіки із кризи є визначення методів оцінки ефективності проведення податкового контролю [3]. Сучасні напрями розвитку державного податкового контролю невід'ємно пов'язані з боротьбою з незаконним ухиленням від оподаткування, рівень якого в нашій державі дуже високий.

В наслідок прогресивного розвитку тіньової економіки, бюджети усіх рівнів недоотримують адекватних грошових надходжень від заходів з податкового контролю, що в результаті призводить до постійного обмеження державних витрат, насамперед, у соціальній сфері [5]. Саме податковий контроль забезпечує управління та утилізацію тіньової економіки і сприяє підтримці фінансової системи України на належному рівні. Прогнозуючи її подальший розвиток і передбачення напрямків розвитку всієї економіки держави; отриманню повної, об'єктивної, своєчасної, достовірної інформації щодо стану макроекономіки, збалансованості інтересів держави і суб'єктів господарювання, виконанню Державного та місцевих бюджетів та витрачання державних коштів [5].

Також, на сьогоднішній день існує проблема взаємодії контролюючих та інших державних органів. Спільна мета усього апарату управління системою державних фінансів - захист інтересів держави та бюджету. А неналежна взаємодія державних органів з податковими суттєво впливає на ефективність проведення контрольних заходів останніми. Ось чому важливе значення для становлення та розвитку податкового контролю має правове та інформаційне забезпечення

структури податкової служби та її органів їх функціональної складової; теоретичної розробки форм і методів контролю, аналітичних та аудиторських процедур і їх документальне оформлення; забезпечення зворотного зв'язку між державними органами та їх об'єктами контролю. У сфері податкового контролю також існують проблеми пов'язані з заходами зниження податкової заборгованості [7].

З метою поліпшення та вдосконалення податкового контролю над зниженням заборгованості платників податків поряд з реструктуризацією і списанням безнадійної заборгованості необхідно реалізувати на практиці наступні першочергові заходи: організації на аукціонах продажу податкових боргів підприємств; посилення контролю за практикою здійснення розрахунків за реалізовану продукцію через рахунки спеціально створюваних структурних підрозділів і «третіх осіб»; законодавчого забезпечення першочерговості податкових платежів при встановленні порядку списання коштів із рахунків підприємств-боржників; розширення практики погашення заборгованості за рахунок майна боржників; реалізації на практиці можливості здійснення процедури банкрутства за наявності стійкої заборгованості з податків; повної відмови від залікових схем сплати податків до бюджету, оскільки вони викликають зростання відстрочених недоїмок; розроблення механізму можливої оплати податків за рахунок коштів, отриманих від продажу акцій підприємств-боржників, включаючи випуск і продаж нових акцій [8].

Висновки. Податковий контроль є суттєвим важелем регуляторної та фіскальної спрямованості в системі державних фінансів. Проведення модернізації податкового контролю є головним чинником попередження неплатежів до бюджетів та ефективним засобом наповнення їх дохідної частини.

Вирішенні питань ефективної реалізації податкового контролю в системі управління державними фінансами, а саме таких як: розробка чітких методичних рекомендацій щодо здійснення контролю працівниками податкових органів та іншими органами управління державними фінансами та виявленні резервів для подальшого динамічного розвитку податкового контролю в Україні. Перспективами подальших досліджень є наведення нових напрямів розвитку та вдосконалення податкового контролю, як складової державного управління фінансами, що дозволять забезпечити його дієвість та ефективність.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI.
2. Кондукова Е. Теоретичні аспекти організації податкового контролю в галузях економіки // Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України (економіка, право).- 2004.- №4. - С. 151-161.
3. Онищенко В.А. Податковий контроль (основи організації). — К.: Ірпінь, 2003. — 432 с.
4. Податковий аудит: Навч. посібник/ За ред. В.А. Онищенка, А.О. Чугаєва. — Ірпінь: Академія ДПС України, 2003. - 398 с.
5. Хмільовська К.В. Організаційні засади податкового контролю // Фінанси України.- 2003,- №6. - С. 50-56.
6. Чередніченко А.П. Податковий контроль в умовах трансформаційної економіки України: Монографія. – К.: ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2005. – 204 с.
7. Чередніченко А.П. Актуальні проблеми та головні завдання реформування ДПС України // Фінанси України. - 2006. - №2. с. 113-121
8. Чередніченко А.П. Характеристика системи податкового контролю в Україні // Економіка: проблеми теорії та практики. ДНУ. Збірник наукових праць. Випуск 207. т. 3, с.898 - 904

I.A.Seliverstova. O. I. Zham. L.O. Shundyk

REALIZATION OF THE TAX CONTROL IN SYSTEM OF PUBLIC FINANCIAL MANAGEMENT

Tax control is an essential lever with regulatory and fiscal orientation in system of public finance. Creation of efficient tax system and, accordingly, adequate system of tax control at the state level plays an important role in it.

Prospects for further developments in this issue are in solving questions about effective implementation of tax control in the management of public finances, namely the development of clear guidelines for monitoring by tax authorities and other bodies of public financial management and identifying reserves for further dynamic development of tax control in Ukraine.

So these main areas of development and improvement of tax control, as part of public financial management, will ensure its effectiveness and efficiency.

Keywords: Tax control, effective tax management, management of public finance.